

EBA/WRG/2013/01

12 Δεκεμβρίου 2013

Προειδοποίηση προς τους καταναλωτές για τα εικονικά νομίσματα

Σύνοψη

Η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών (ΕΑΤ) εκδίδει την παρούσα ανακοίνωση για να αναδείξει τους ενδεχόμενους κινδύνους που μπορεί να διατρέχουν οι καταναλωτές όταν αγοράζουν, κατέχουν ή ανταλλάσσουν εικονικά νομίσματα, όπως το Bitcoin. Τα εικονικά νομίσματα εξακολουθούν να βρίσκονται στο προσκήνιο της δημοσιότητας και είναι ολοένα και πιο δημοφιλή.

Ωστόσο, οι καταναλωτές πρέπει να έχουν επίγνωση των κινδύνων που σχετίζονται με τα εικονικά νομίσματα, συμπεριλαμβανομένου του κινδύνου απώλειας των χρημάτων τους. Δεν υπάρχουν συγκεκριμένα κανονιστικά μέτρα προστασίας για την κάλυψη των ζημιών των καταναλωτών σε περίπτωση που μια πλατφόρμα, η οποία ανταλλάσσει ή κατέχει τα εικονικά νομίσματά τους, καταρρεύσει ή παύσει να λειτουργεί.

Ενώ η ΕΑΤ αξιολογεί επί του παρόντος όλα τα σχετικά ζητήματα, τα οποία αφορούν τα εικονικά νομίσματα, ώστε να προσδιορίσει κατά πόσον αυτά μπορούν και πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο ρύθμισης και εποπτείας, συνιστά στους καταναλωτές να ενημερωθούν για τους συναφείς κινδύνους.

Τι είναι τα εικονικά νομίσματα;

Το εικονικό νόμισμα είναι ένα είδος μη ρυθμιζόμενου ψηφιακού χρήματος, το οποίο δεν εκδίδεται από κεντρική τράπεζα ούτε τελεί υπό την εγγύησή της και μπορεί να χρησιμοποιείται ως μέσο πληρωμής. Τα εικονικά νομίσματα έχουν προσλάβει διάφορες μορφές, ξεκινώντας ως νομίσματα που ο καταναλωτής χρησιμοποιεί - ενόσω είναι συνδεδεμένος στο διαδίκτυο (online) - σε ηλεκτρονικά παιχνίδια και σε κοινωνικά δίκτυα, εξελίσσονται δε σε μέσα πληρωμής, τα οποία γίνονται αποδεκτά σε περιβάλλοντα εκτός διαδικτύου (offline) ή στην «πραγματική ζωή». Σήμερα αυξάνονται διαρκώς οι δυνατότητες χρήσης εικονικών νομισμάτων ως μέσων πληρωμής για την απόκτηση αγαθών ή υπηρεσιών από εμπόρους λιανικής, εστιατόρια ή χώρους ψυχαγωγίας. Συχνά οι συναλλαγές αυτές δεν συνεπάγονται καμία αμοιβή ή επιβάρυνση και διενεργούνται χωρίς την ανάμειξη τράπεζας.

Πρόσφατα, το εικονικό νόμισμα Bitcoin δημιούργησε τις προϋποθέσεις για μια νέα γενιά αποκεντρωμένων, διομότιμων (peer-to-peer) εικονικών νομισμάτων – τα οποία αποκαλούνται

και κρυπτονομίσματα. Κατόπιν της πρόσφατης ανάπτυξης αυτού του νομίσματος Bitcoin, ακολούθησαν δεκάδες άλλα εικονικά νομίσματα.

Πώς λειτουργούν τα εικονικά νομίσματα;

Χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα το Bitcoin, τα εικονικά νομίσματα μπορούν να αγοραστούν σε πλατφόρμα ανταλλαγής με τη χρήση συμβατικών νομισμάτων. Ακολούθως εμβάζονται σε εξατομικευμένο λογαριασμό σε Bitcoin, ο οποίος καλείται «ψηφιακό πορτοφόλι». Χρησιμοποιώντας το πορτοφόλι αυτό, οι καταναλωτές μπορούν να αποστέλλουν Bitcoins «online» σε οποιονδήποτε άλλον είναι πρόθυμος να τα αποδεχθεί ή να τα μετατρέπουν σε συμβατικό «επίσημο» νόμισμα (όπως το ευρώ, η λίρα Αγγλίας ή το δολάριο).

Κάθε νέο Bitcoin δημιουργείται «online» χρησιμοποιώντας ένα λογισμικό υψηλών υπολογιστικών απαιτήσεων, το οποίο καλείται «λογισμικό εξόρυξης (mining) Bitcoin». Πρόκειται για ένα λογισμικό το οποίο, μέσω της επίλυσης σκοπίμως πολύπλοκων αλγορίθμων, επιτρέπει στους καταναλωτές να «εξορύσσουν» (δημιουργούν) μικρές ποσότητες του νομίσματος. Ωστόσο, η αύξηση του κυκλοφορούντος χρήματος είναι καθορισμένη, με αποτέλεσμα να αποδεσμεύονται με την πάροδο του χρόνου μόνο μικρά ποσά του εικονικού νομίσματος.

Ποιοι είναι οι κίνδυνοι που πρέπει να γνωρίζουν οι καταναλωτές;

Η EAT εντόπισε αρκετά χαρακτηριστικά και κινδύνους, τους οποίους πρέπει να γνωρίζουν οι καταναλωτές όταν αγοράζουν, κατέχουν ή ανταλλάσσουν εικονικά νομίσματα.

Μπορεί να χάσετε τα χρήματά σας στην πλατφόρμα ανταλλαγής

Εικονικά νομίσματα μπορείτε να αγοράσετε απευθείας από κάποιον που τα κατέχει ή μέσω πλατφόρμας ανταλλαγής. Συνήθως οι πλατφόρμες αυτές δεν υπόκεινται σε ρύθμιση. Ορισμένες πλατφόρμες ανταλλαγής έπαυσαν να λειτουργούν ή κατάρρευσαν – σε μερικές περιπτώσεις λόγω παραβίασής τους από τρίτους. Η EAT γνωρίζει περιπτώσεις καταναλωτών, οι οποίοι έχασαν οριστικά σημαντικά χρηματικά ποσά που «τηρούσαν» στις εν λόγω πλατφόρμες.

Πρέπει να γνωρίζετε ότι οι πλατφόρμες ανταλλαγής δεν είναι τράπεζες, οι οποίες τηρούν τα εικονικά νομίσματα υπό μορφή καταθέσεων. Εάν μια πλατφόρμα ανταλλαγής χάσει χρήματα ή καταρρεύσει, δεν υπάρχει καμία συγκεκριμένη νομική προστασία –για παράδειγμα, κάποιο σύστημα εγγύησης καταθέσεων– η οποία να καλύπτει τις ζημίες από τυχόν απώλεια κεφαλαίων που διατηρούνταν στην πλατφόρμα ανταλλαγής, ακόμα και αν η πλατφόρμα ανταλλαγής είναι καταχωρισμένη σε μητρώο κάποιας εθνικής αρχής.

Τα χρήματα μπορεί να κλαπούν από το ψηφιακό πορτοφόλι σας

Όταν αγοράσετε εικονικό νόμισμα, αυτό αποθηκεύεται σε ένα «ψηφιακό πορτοφόλι», σε έναν επιτραπέζιο ή φορητό υπολογιστή ή σε ένα «έξυπνο τηλέφωνο» (smart phone). Πρόσβαση στα ψηφιακά πορτοφόλια παρέχεται με ένα δημόσιο κλειδί και ένα ιδιωτικό κλειδί ή συνθηματικό

κωδικό. Ωστόσο, τα ψηφιακά πορτοφόλια δεν είναι απαραβίαστα έναντι των ηλεκτρονικών πειρατών (hackers). Επομένως, όπως συμβαίνει και με τα συμβατικά πορτοφόλια, μπορεί να σας κλέψουν χρήματα μέσα από αυτά. Έχουν αναφερθεί περιπτώσεις καταναλωτών, οι οποίοι έχασαν εικονικά νομίσματα αξίας άνω του 1 εκατομμυρίου δολαρίων ΗΠΑ, οι δε προοπτικές ανάκτησής τους είναι ελάχιστες.

Επιπλέον, εάν χάσετε το κλειδί ή τον συνθηματικό κωδικό πρόσβασης στο ψηφιακό πορτοφόλι σας, μπορεί να χάσετε για πάντα το εικονικό νόμισμά σας. Δεν υπάρχουν κεντρικές υπηρεσίες καταχώρισης συνθηματικών κωδικών ή έκδοσης συνθηματικών κωδικών αντικατάστασης.

Δεν προστατεύεστε όταν χρησιμοποιείτε εικονικά νομίσματα ως μέσο πληρωμής

Όταν χρησιμοποιείτε εικονικά νομίσματα ως μέσο πληρωμής για την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών δεν προστατεύεστε με δικαιώματα επιστροφής χρημάτων που - βάσει του δικαίου της ΕΕ - προβλέπονται, για παράδειγμα, για τα εμβάσματα από συμβατική τράπεζα ή άλλο λογαριασμό πληρωμών. Επομένως, ο αντιλογισμός μη εξουσιοδοτημένων ή εσφαλμένων χρεώσεων σε ψηφιακό πορτοφόλι συνήθως δεν είναι εφικτός. Επίσης, η αποδοχή εικονικών νομισμάτων από εμπόρους λιανικής δεν τελεί υπό διαρκή εγγύηση και βασίζεται στη διακριτική τους ευχέρεια ή/και σε συμβατικές συμφωνίες, οι οποίες μπορεί να παύσουν να ισχύουν ανά πάσα στιγμή και χωρίς προθεσμία προειδοποίησης.

Η αξία του εικονικού νομίσματός σας μπορεί να αλλάξει ταχέως και μπορεί ακόμη και να μηδενιστεί

Η τιμή των Bitcoin και άλλων εικονικών νομισμάτων έχει αυξηθεί σημαντικά. Αυτό παρότρυνε μερικούς καταναλωτές να επενδύσουν σε αυτά. Ωστόσο, πρέπει να γνωρίζετε ότι η αξία των εικονικών νομισμάτων υπήρξε ιδιαίτερα ευμετάβλητη και μπορεί να σημειώσει εύκολα πτώση όπως και άνοδο. Εάν η απήχηση ενός συγκεκριμένου εικονικού νομίσματος μειωθεί, για παράδειγμα επειδή ένα άλλο εικονικό νόμισμα έγινε πιο δημοφιλές, είναι πολύ πιθανό η αξία του να μειωθεί σημαντικά και μόνιμα.

Εάν αγοράζετε εικονικά νομίσματα για να τα χρησιμοποιήσετε ως μέσο πληρωμής, εκτίθεστε στη μεταβλητότητα της τιμής των νομισμάτων αυτών: σε αντίθεση με ό,τι ισχύει για τα χρήματα που πληρώνονται σε έναν παραδοσιακό τραπεζικό λογαριασμό ή έναν λογαριασμό πληρωμών εκπεφρασμένο σε «επίσημο» νόμισμα, δεν υπάρχουν εγγυήσεις ότι η αξία των κεφαλαίων σας σε εικονικό νόμισμα θα παραμείνει σχετικά σταθερή.

Οι συναλλαγές σε εικονικό νόμισμα μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο κατάχρησης για εγκληματικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

Οι συναλλαγές σε εικονικά νομίσματα είναι δημόσιες, αλλά οι κάτοχοι των νομισμάτων και οι αποδέκτες των συναλλαγών δεν είναι. Οι συναλλαγές είναι σε μεγάλο βαθμό μη ανιχνεύσιμες και παρέχουν στους καταναλωτές εικονικών νομισμάτων υψηλό βαθμό ανωνυμίας. Επομένως, το δίκτυο εικονικού νομίσματος είναι πιθανό να χρησιμοποιείται για συναλλαγές, οι οποίες

συνδέονται με εγκληματικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η κατάχρηση αυτή μπορεί να σας επηρεάσει, καθώς υπηρεσίες επιβολής του νόμου μπορεί να αποφασίσουν να κλείσουν πλατφόρμες ανταλλαγής και να εμποδίσουν την πρόσβαση στα κεφάλαια ή τη χρήση των κεφαλαίων που ενδέχεται να τηρούν οι πλατφόρμες για τους καταναλωτές.

Ενδέχεται να υπέχετε φορολογικές υποχρεώσεις

Πρέπει να γνωρίζετε ότι η κατοχή εικονικών νομισμάτων μπορεί να έχει φορολογικές συνέπειες, για παράδειγμα να υπόκειται σε φόρο προστιθέμενης αξίας ή φόρο υπεραξίας. Όταν χρησιμοποιείτε εικονικά νομίσματα, πρέπει να εξετάζετε κατά πόσον ισχύουν στη χώρα σας φορολογικές υποχρεώσεις.

Πώς μπορούν να προστατευτούν οι καταναλωτές;

Εάν αγοράζετε εικονικά νομίσματα, συνιστούμε να γνωρίζετε πλήρως και να κατανοείτε τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Δεν πρέπει να χρησιμοποιείτε «πραγματικά» χρήματα, εφόσον δεν «έχετε το περιθώριο» να τα χάσετε.

Πρέπει επίσης να επιδεικνύετε με το ψηφιακό πορτοφόλι σας την ίδια προσοχή που επιδεικνύετε με το συμβατικό πορτοφόλι ή την τσάντα σας. Δεν πρέπει να διατηρείτε σε αυτό μεγάλα χρηματικά ποσά για μεγάλο χρονικό διάστημα και πρέπει να μεριμνάτε για την ασφάλεια και την προστασία του. Πρέπει επίσης να ενημερώνεστε σχετικά με το ιδιοκτησιακό καθεστώς, το επιχειρηματικό πρότυπο, τη διαφάνεια των πλατφορμών ανταλλαγής και τον τρόπο με τον οποίο το ευρύτερο κοινό αντιλαμβάνεται τις πλατφόρμες ανταλλαγής που ενδέχεται να χρησιμοποιήσετε.